

Steun en informatie rondom passend onderwijs

De behoeften van leerlingen in Amsterdam en
Diemen

September 2023

In opdracht van Samenwerkingsverband Amsterdam Diemen Primair Onderwijs &
Samenwerkingsverband Amsterdam Diemen Voorgezet Onderwijs.

Inhoud

- Aanleiding, doelstelling en onderzoeksvragen
- Methode en verwerking
- Resultaten
 - Huidige situatie
 - Gewenste situatie
- Conclusies en aanbevelingen
- Contact

Aanleiding en doelstelling

De aanleiding voor dit onderzoek is de constatering van de volgende belemmeringen:

- (1) ouders en jeugdigen weten vaak niet hun weg te vinden in en naar passend onderwijs
- (2) ervaren niet voldoende ondersteuning
- (3) zij weten onvoldoende over het aanbod in de regio
- (4) de informatie die beschikbaar is, is niet toegankelijk genoeg
- (5) er is onvoldoende kennis over wat de rechten en plichten van scholen zijn, waardoor ouders en jeugdigen geen gelijkwaardig gesprek kunnen aangaan met scholen

Doelstelling en onderzoeksvragen

Dit onderzoek dient als input voor een in te richten leerlingen informatiesteunpunt en wil inzicht krijgen in de behoeften die jeugdigen hebben aan steun en informatie over passend onderwijs. Het onderzoek richt zich op de huidige situatie en gewenste situatie.

Hoofdvragen onderzoek

- Hoe ziet informatie en steun over Passend Onderwijs er idealiter uit volgens leerlingen van groep 7 t/m VO?
- Hoe zoeken jongeren nu informatie en steun over passend onderwijs?
- Wat zouden jullie jongeren willen?

Methode en verwerking

Kwalitatieve onderzoeksmethoden:

- Desk research: over bestaande informatiebronnen voor jeugd t.a.v. passend onderwijs en over praktijkgerichte kennis over de leef- en behoeftewereld van jeugd ten aanzien van jongereninformatie
- Diepte-interviews
- Focusgroepen

Verwerking:

- 1 Duidingssessie: De opgehaalde informatie is met de doelgroep en stakeholders geanalyseerd in een duidingssessie
- Analyse en rapportage

*vier nieuwe jeugdigen namen deel aan de duidingssessie

Manier van deelname	Aantal respondenten
Diepte-interviews	9
8 focusgroepen	36
Duidingssessie	4*
Totaal	49

Methode en verwerking

Werving van respondenten ging via: oproepen op sociale media, connecties van het samenwerkingsverband, Jeugdplatform Amsterdam en OCO en netwerken van Stichting Alexander bij jongerenwerk en onderwijs.

Aan de deelnemers is niet rechtstreeks gevraagd of zij te maken hebben met passend onderwijs. Veel deelnemers wisten ook niet dat dat bestaat.

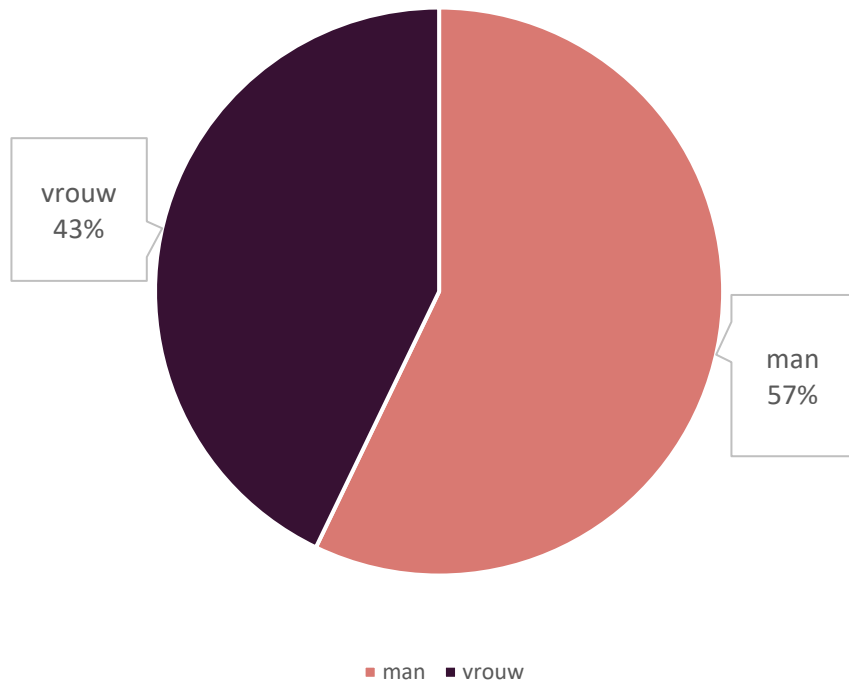
Uit gesprekken met deelnemers en intermediairs blijkt dat jeugdigen:

- (1) te maken hebben met een trajectvoorziening of VSO
- (2) gericht zijn gevraagd om te doen aan het onderzoek omdat mentoren weten dat de leerling met passend onderwijs te maken heeft
- (3) zelf vertellen over waar zij tegenaan lopen in het onderwijs*

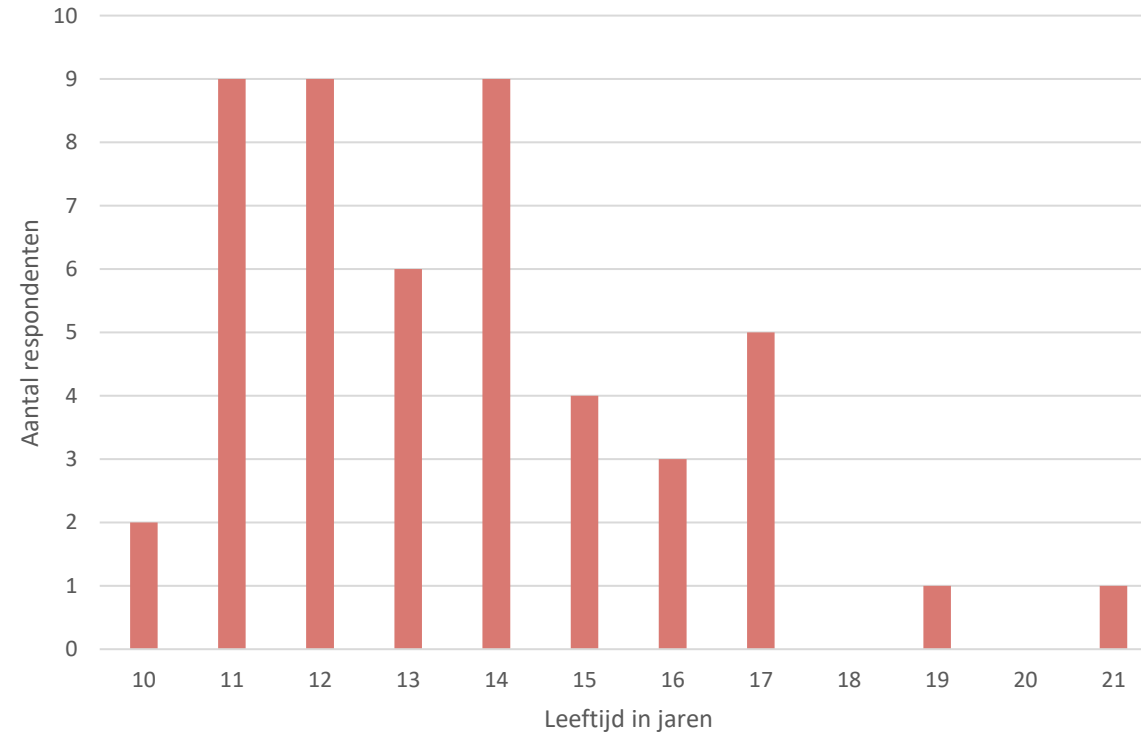
*zoals moeite met plannen, ADD, autisme, drukte, lichamelijke beperking, dyslexie, problemen met mentale gezondheid, hoogbegaafdheid, gedragsproblemen, problemen thuis

Methode en verwerking: respondenten

Geslacht

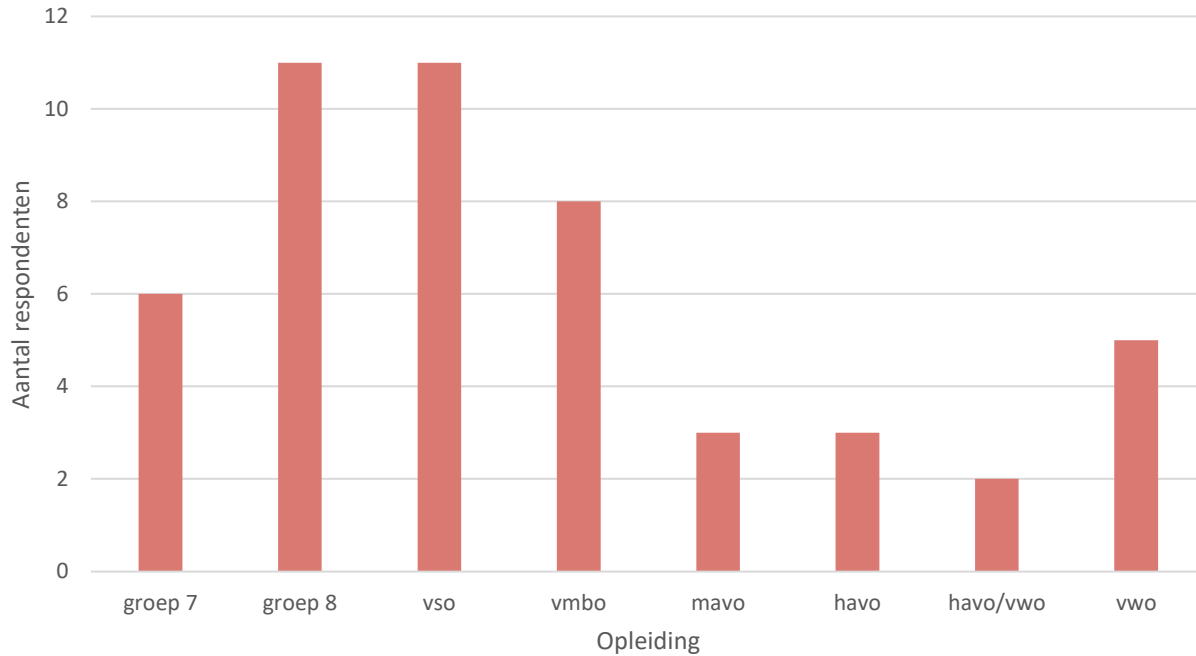

Leeftijd

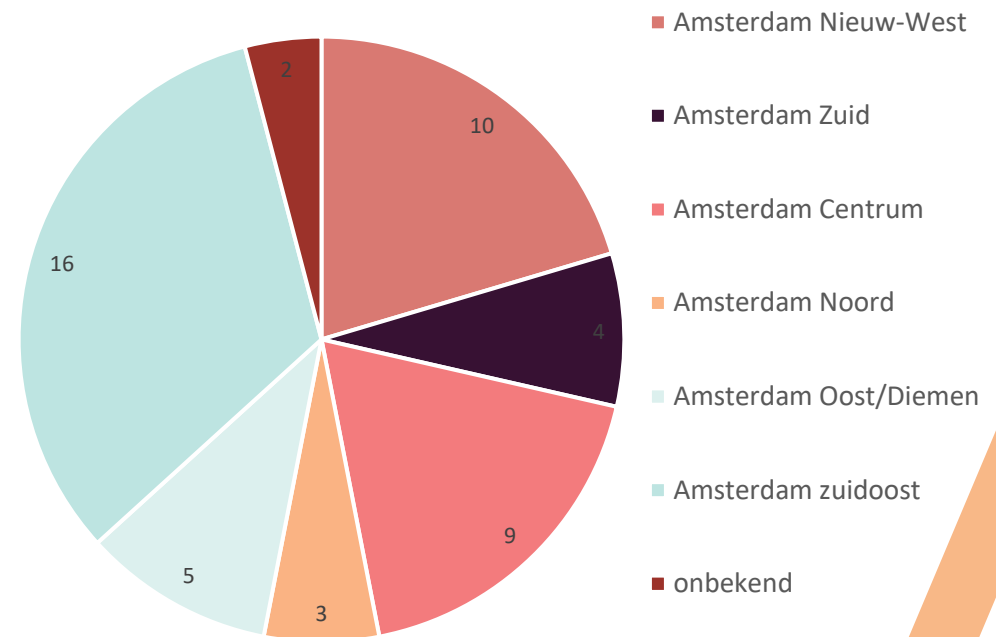

Methode en verwerking: respondenten

Opleiding

Regio

Resultaten

Onderstaande thema's zijn uit het onderzoek naar voren gekomen:

□ Huidige situatie:

- Jongeren missen de juiste informatie en personen voor goede ondersteuning
- Jongeren vragen pas hulp (aan een persoon of online) wanneer problemen erger worden, of wanneer het concreet wordt aangeboden
- Jongeren ervaren een gemis van erkenning en vertrouwen

□ Gewenste situatie:

- Jongeren hebben behoefte aan een deskundig persoon dichtbij, waarmee het klikt en die flexibel beschikbaar is
- Jongeren hebben behoefte aan informatie die op verschillende manieren beschikbaar is, zowel online als offline

Resultaten: Huidige situatie

Jongeren missen de juiste informatie en personen voor goede ondersteuning

Jongeren weten niet goed wat passend- en speciaal onderwijs daadwerkelijk inhoudt en waar ze terecht kunnen. Het is belangrijk voor hen om te weten hoe er bijvoorbeeld wordt lesgegeven, hoe groot de klassen zijn en hoe klein of groot de school is. Ook hebben ze onvoldoende kennis over bij wie ze terecht kunnen met vragen en problemen. Waar begin je met zoeken als je een vraag hebt? Jongeren ervaren een gemis van behulpzame personen en passende hulp over bijvoorbeeld concentratieproblemen of vermoeidheid.

“Bij mij was er niet echt een andere plek waar je kon praten of naar toe kon.”

Concreet geven jongeren aan onvoldoende kennis te hebben over:

- Wat passend- en speciaal onderwijs is
- Welke scholen er zijn en wat zij bieden
- Waar andere jongeren tegenaan lopen
- Waar en naar wie ze naar toe moeten voor hulp en ondersteuning
- Duidelijkheid over het verloop van hun eigen toekomst op school

Resultaten: Huidige situatie

Jongeren vragen pas hulp (aan een persoon of online) wanneer problemen erger worden, of wanneer het concreet wordt aangeboden

Jongeren hebben veel verschillende manieren om hulp te vragen of op te zoeken. Sommige jongeren richten hun vragen naar familie en vrienden en anderen schakelen school in of zoeken informatie online.

Jongeren benoemen dat zij op de volgende manieren hulp vragen en krijgen:

- Jongeren vragen hulp bij iemand op school, ouders, vrienden en overige familieleden
- Jongeren zoeken hulp online. Maar taalgebruik is vaak ingewikkeld en gericht op volwassenen/ouders en veel websites verwijzen door naar andere websites, organisaties of personen (dit maakt het niet toegankelijk voor jongeren). Enkele websites zijn helder, maar er zijn grote verschillen
- Jongeren vragen hulp wanneer zij merken dat hun problemen erger worden of wanneer de hulp wordt aangeboden door anderen

Resultaten: Huidige situatie

Jongeren ervaren een gemis van erkenning en vertrouwen

Veel jongeren vertellen weinig vertrouwen te hebben in school of volwassenen als het gaat om het bieden van de juiste hulp, en voelen dat zij in een afhankelijkheidspositie zitten om hulp te krijgen of de juiste informatie te ontvangen over de mogelijkheden binnen en buiten hun school. De hulp die wordt geboden is lang niet altijd passend of genoeg, of is weinig vertrouwen in de persoon die hulp aanbiedt. Hoe weet je bijvoorbeeld dat de dingen die jij vertelt niet bij een andere docent terechtkomen?

“Voor mij is het belangrijk om elkaar eerst te kennen. Als iemand die ik niet ken gaat zeggen wat ik moet doen, dan denk ik ‘wat ga jij zeggen?’.”

“Of je krijgt hulp die je niet nodig hebt, dat ze bepalen dat je iets nodig hebt maar dan helpt het niet.”

Er zijn ook respondenten die wel tevreden zijn over de aanpassingen die zij krijgen of de personen die zij spreken.

Resultaten: Huidige situatie

Jongeren ervaren een gemis van erkenning en vertrouwen

Jongeren geven aan de volgende belemmeringen te hebben in het ontvangen van de juiste hulp en informatie:

- Jongeren voelen dat zij afhankelijk te zijn van ouders en school voor hulp en informatie en voelen weinig zelfregie;
- Jongeren geven aan weinig begrip te krijgen of gehoord te worden door school en ouders en ontvangen niet de juiste hulp;
- Er is een gebrek aan vertrouwen in de personen die hulp aanbieden;
- Jongeren voelen schaamte over het eventueel nodig hebben van passend onderwijs wat hen belemmert in het zoeken naar de juiste informatie.

“Proberen je echt te helpen. Zo van: wat kunnen we er wel aan doen? Ook al hebben wij dat niet op school, dan gaan ze wel kijken of ze er wat aan kunnen doen.”

Resultaten: Gewenste situatie

Jongeren hebben behoefte aan een deskundig persoon dichtbij, waarmee het klikt en die flexibel beschikbaar is

De goede persoon op de juiste plek is voor jongeren belangrijk. Jongeren hebben verschillende behoeftes (buiten of binnen school) maar dit is een rode draad. Een persoon moet beschikken over de juiste kennis, moet goed aanvoelen, je moet de persoon kunnen vertrouwen en je moet ernaartoe kunnen wanneer het jou uitkomt.

“[het is niet goed als] je te opdringerig bent. Dat je niet per se moet zeggen van, je moet naar me toe komen. Maar dat je moet zeggen van, het is oké om naar me toe te komen, kom maar als je wil.”

“Het liefst is de persoon ook na schooltijd nog aanwezig, want anders mis je steeds lessen als je met diegene gaat praten.”

Resultaten: Gewenste situatie

Jongeren hebben behoefte aan een deskundig persoon dichtbij, waarmee het klikt en die flexibel beschikbaar is

Concrete aanbevelingen van jongeren over met wie ze het liefste in gesprek gaan en om hulp te vragen en wanneer:

- Een persoon die over de juiste kennis/en of ervaringen beschikt om verder te helpen;
- Voor sommige jongeren is het belangrijk dat de persoon niet aan school gebonden is (onafhankelijk) en voor anderen is juist binnen de school belangrijk (laagdrempelig);
- De persoon moet iemand zijn die goed kan luisteren, meedenkt totdat er een oplossing is gevonden die werkt, professioneel is (komt afspraken na en gaat vertrouwelijk om met informatie) en iemand die afstemt met betrokken volwassenen en informeel met jongeren omgaat.
- Jongeren willen zeggenschap over wanneer zijn hulp en ondersteuning krijgen;
- Hulp moet zo vroeg mogelijk beschikbaar zijn, tijdens en na schooltijd via één op één gesprekken in een fijne ruimte.

“Alsof je vrienden bent bijna. Met jongere docenten is de communicatie makkelijker met elkaar. Je hoeft niet met u te spreken”

Resultaten: Gewenste situatie

Jongeren hebben behoefte aan informatie die op verschillende manieren beschikbaar is, zowel online als offline

Jongeren vertellen behoefte te hebben aan informatie via verschillende kanalen. Gebrek aan goede informatie leidt tot machteloosheid bij jongeren om op zoek te gaan naar de juiste informatie of hulp. Ze vinden het echt belangrijk dat het lukt betere informatie en steun voor jongeren te organiseren:

“Ik vind het ook wel belangrijk dat het kind of jongere zelf ook die informatie krijgt zodat ze zelf ook die stap kunnen nemen in plaats van dat de ouders alles bepalen.”

Tips van jongeren waar informatie beschikbaar moet zijn:

- Jongeren willen informatie kunnen opzoeken op websites, sociale media en via filmpjes. Eén website met duidelijke informatie over passend onderwijs is gewenst.
- Daarnaast zijn flyers en infoboekjes over ‘wat is passend onderwijs’ en ‘waar kan je naartoe?’ ook noodzakelijk.

Resultaten: Gewenste situatie

- Opvallend is dat veel jongeren een behoorlijke mate van wantrouwen laten blijken en het gevoel van afhankelijk zijn.

“Ik heb ook niks opgezocht, je hebt toch geen keus. Je hebt geen andere opties.”

- Daarnaast is opvallend dat veel jongeren zelf (bijvoorbeeld tijdens de duidingssessie maar ook tijdens enkele groepsgesprekken) concluderen dat maatwerk belangrijk is omdat het om zo veel verschillende situaties en omstandigheden gaat. Iedere jongeren is anders. Informatie en steun willen ze graag en zo snel en dichtbij mogelijk (ouders, medeleerlingen, mentoren), en onafhankelijk en buiten de ‘bekende’ kring als dat nodig is: online, deskundig en onafhankelijk.

“Je kan niet één systeem gebruiken omdat elk kind anders is. Daarom hebben we met onze ideeën voor meerdere mogelijkheden gezorgd.”

Conclusies en aanbevelingen

- Jongeren hebben behoefte aan steun en informatie die op een **laagdrempelige manier toegankelijk** is, die **informeel** is en waar zij in gesprek kunnen gaan met een **deskundig en empathisch persoon**.
- Jongeren voelen zich **niet altijd begrepen** of serieus genomen door school en geven aan **niet over de juiste kennis en tools te bezitten** om zelf beslissingen te maken die hen aangaan als het gaat om passend onderwijs. In dezelfde klas als vrienden, of op dezelfde school blijven is belangrijk voor jongeren en dikwijls weten zij niet wat nodig is of wanneer uitzonderingen mogelijkheid zijn om niet van klas/school te wisselen.
- Leerlingen zoeken naar steun en informatie over **onderwijscriteria**, het **onderwijsaanbod**, **passend- en speciaal onderwijs**, **veelvoorkomende problemen** van leerlingen op school en **waar ze terecht kunnen voor hulp**.
- Jongeren geven aan **schaamte** en **onmacht** te voelen en een gebrek aan kennis te hebben over mogelijke informatiebronnen om goede keuzes te maken. Veel respondenten wisten niet wat passend onderwijs inhoudt, of ze er zelf mee te maken hebben, en zo ja, op welke manier en waarom.

Conclusies en aanbevelingen

- Jongeren hebben behoefte aan informatie die op **verschillende manieren wordt aangeboden (online/offline)** en de informatie moet toegankelijk gemaakt worden door voorlichting en reclame over het aanbod in de omgeving.
- Jongeren geven de voorkeur aan **één-op-één gesprekken, online bronnen** zoals websites en sociale media, en **visuele middelen** zoals filmpjes, flyers en infoboekjes.
- De persoon die de jongere ondersteunt, moet dit doen op een **informele manier en gericht aan leerlingen**, waar **meedenken, gehoord worden, vertrouwelijkheid, afspraken worden nagekomen** en een **goede afstemming tussen volwassenen** centraal staat.

“Ik had dus ook niet echt steun van mijn ouders, dus ik heb zelf maar een soort knopje in mijn hoofd omgeschakeld en ben toch maar gewoon door gestreden.”

Wilt u contact na het lezen van het onderzoek?

We beantwoorden u vragen graag. Stuur een bericht naar Ivet Pieper:
pieper@st-alexander.nl

OVER ONS

Stichting Alexander is een landelijke organisatie voor jeugdparticipatie en participatief jeugdonderzoek. Samen met kinderen, jongeren (en hun ouders), professionals en bestuurders realiseren we zinvolle en duurzame invloed van jeugd in onderzoek, beleid en praktijk. We doen kwalitatief onderzoek, participatief onderzoek, begeleiden participatieprocessen bij organisaties en dragen onze kennis uit via trainingen en het coachen van professionals.

MEER WETEN?

www.st-alexander.nl
info@st-alexander.nl